

ENDRE FARKAS

Soha, még egyszer

(RÉSZLETEK)

1956. november

Egyre hangosabb a morgás, morajlás. Hallott már ilyet. Kinyitja a szemét, de sötét van, semmit sem lát. A morajlás egyre közelebbről jön. Egész testében remeg. Valami van az arcán. Olyan, mintha egy kövér kéz volna. Kezével odanyúl, hogy ellökje. Letépi magáról a dunyhát. Arcába csap a fény. Egy idegen szobában van.

– Sanyi! Gyere gyorsan!

Szülei a nappali ablakánál állnak. Kikászálódik az ágyból, hogy ő is odamenjen.

– Tank! Valódi tank!

Az utca vége felől dübörög feléjük. Hatalmas, az egész utat elfoglalja.

Gabi és a szülei is az ablaknál vannak.

– Visszajöttek az oroszok – állapította meg Dezső-papa. – Tudtam én, hogy nem maradnak ki ebből.

Tomí rajzaival ellentétben ennek a tanknak az elején nincs nagy vörös csillag. A közepén fehér csík fut az elejétől a végéig – úgy néz ki, mintha két tank lenne. A csapóajtó is zárva van. A lánctalpak olyanok, mint valami óriási eb, aminek fogai a macskaköveket ropogtatják, ahogy halad az utcán.

Nem tudni honnan, fiatal fiúk és lányok rohannak ki az út közepére.

– Jaj, Istenem! – anyja magához húzza Tomit. – Az Isten szerelmére, mit csinálnak ezek a gyerekek? A tankok eltapossák őket!

A gyerekek meg sem moccannak. A tank lassan, csattogva megáll. A tank és a gyerekek farkasszemet néznek egymással.

– Dávid és Góliát – szólal meg apja.

Egy fiú ugrik elő a mellékutcából, és felmászik a tank oldalán, akár egy pók. Zsebébe nyúl, kihúzza belőle egy ökölnyi valamit és bevágja a kémlelőnyíláson át. Mindez pár másodperc alatt történik. A fiú félreugrik, és a gyerekek elrohannak, amerre látnak. Az utca ismét kihalt. Csak a tank motorjának zaját hallani.

Tomí megbabonázva nézi végig mindezt az ablakból. Egy örökké tartó pillanattig mi sem történik. Azután a csapóajtó, akár egy száj, kinyílik.

* *Endre Farkas* (Hajdúnánás, 1948–) Montreálban él, angolul alkotó költő, színpadi szerző önéletrajzi ihletésű kisregényéből közlünk részletet, amely *Never, Again* címmel jelent meg 2016 októberében Kanadában.

Egy kéz löki fel az ajtót, majd gyorsan visszahúzódik. Pár perccel később, lassan, óvatosan egy bőr-sisakos, szemüveges fej fele jelenik meg. Akár egy vackából kikukcskáló mormota, idegesen fordul ide-oda, fel és körbe, majd gyorsan visszabukik. A csapóajtó nyitva marad. Egy-két perc múlva a fej újból megjelenik, és ott is marad. Lassan körbefordul. Lassanként a katona nyaka, válla, felsőteste is megjelenik. A tüzér beállítja a puskáját, de mielőtt a géppuska ravaszát megfogná, az utca csendjét fegyverropogás töri meg.

A háztetőkről és ablakokból villanásokat lát. Mindenfelől puskaropogás hallik. Majd egy kéz gyorsan lerántja és egy test nehezedik rá, kinyomja belőle a szuszt. Lélegzethez is alig jut. Kiabálni próbál, de nem tud.

Már nem lőnek, de a rajta lévő test nem mozdul.

– Anyu! – nyöszörög nagy nehezen, miközben kétségbeesetten próbál kikecmergni a súly alól, de nem sikerül. – Anyu! Apu! – Sírva fakad. A súly felemelkedik róla. Az anyja térdepel mellette és fölé hajol.

– Hanna, Tomi! Jól vagytok? – kiáltja az apja.

– Gabi! Emma! – kiabál Dezső-papa.

– Igen, jól vagyunk – válaszolja a két anya.

Megpróbál ismét levegőhöz jutni, s közben nézi, ahogy apja és Dezső-papa lassan felemeli a fejét, hogy kinézzen az ablakon.

– Mi történik?

– Istenem! – kiált fel az apja.

– Mi van? – kérdi Emma.

Az anyja is az ablakhoz kúszik.

– Szent Isten!

Tomi feláll és meglátja, hogy a tüzér a puskájára bukva fekszik. Két fiú rohan a tank felé, mindkettő kezében üvegpalack, amiből égő rongy lóg ki.

– Mit csinálnak? – kérdezi Tomi.

Az egyik felmászik a tankra és beledobja az égő palackot, lezárja a bukóajtót, leugrik a tankról és elrohan. A másik az üveget a tank hátuljába dobja, és ő is eltűnik.

Hatalmas robbanás rázza meg az utcát, amint a tank felrobban – először a belseje. A bukóajtó úgy röpül a levegőbe, mint egy pezsgősüveg dugója. A tank páncéltornyából és ágyúcsövéből lángok lövellnek ki, és majdnem az ablakukig felcsapnak.

Mindenki hátraugrik az ablaktól.

– Istenem! – sikolt az anyja.

A szíve kalapál, a teste remeg, alig kap levegőt. Ott áll, de nem tudja, mit tegyen.

– Maradj lent! – ordít rá az anyja. S ebben a pillanatban újabb robbanás. Az ablaküvegek beleremegnek, üvegdarabok röpülnek a szobába és szóródnak szerte-szét.

– Ki kell jutnunk innen! – sikoltozik az anyja.

– Jaj, jaj! Anyu, anyu! – kiabál Tomi, miközben térdre rogy, és kezét az arcára szorítja, ujjai közt vér szivárog.

– Jaj, Istenem! – anyja csuklójánál fogva megragadja, próbálja elvenni a kezét az arca elől. – Mutasd! Mutasd! Vedd el a kezedet! – kiabál neki anyja, de Tomi nem engedi, hogy megnézze. – Hadd nézem meg! – elrántja a fiú kezét az arcáról. Vértoltok lepik el.

– Jaj! Jaj!

Tomi érzi, ahogy a meleg folyadék szivárog a szemöldökéből és végigcsordogál az arcán. A szemébe is kerül. Megpróbálja megdörzsölni a szemét, de az anyja szorosán tartja a csuklóját.

– Ne nyúlj hozzá! – szól rá.

– Júj, ez fáj. Nem látok. Fáj nekem – panaszkodik. – Ne szorítsd a kezem! Nem látok! Nem látok!

– Sanyi! Vidd ki innen!

Apja felkapja, és kirohan vele a konyhába.

– Csak óvatosan! – kiált felé Aranyi néni. – A padlón mindenütt üvegdarabok vannak.

– Fáj! Nagyon fáj! – panaszkodik Tomi.

Aranyi néni ránéz a fiúra.

– Üljön ide, és fogja jó erősen! – szól apjának.

Tomi homályosan látja, amint Aranyi néni közel hajol hozzá.

– Ne nyisd ki a szemed! – ripakodik rá.

A fiú hátrahőköl és becsukja a szemét.

– Anyu! Anyut akarom!

Az asszony gyengéden a homlokához nyúl.

– Tomi, most ne mozogj! – szól rá halkán, de határozottan.

A fiú meg se moccan. Az asszony finoman végigtapogatja a fejét és az arcát.

– Jaj!

A nő megsimogatja a karját.

– Jaj! Ez fáj! Ez fáj!

– Ne hagyja, hogy a karjához vagy az arcához nyúljon. Tele van üvegszilánkokkal. Ki kell szedni. Mindjárt jövök.

– Ne engedd, hogy kiszedje a szememet! – kiabál Tomi.

– Nem fogja, kicsikém! Csak pár üvegdarabka van itt. Ki kell szedni őket.

Aranyi néni csipesszel, vattagolyókkal, egy kis barna üvegcsével és egy tekercs gézzel tér vissza.

– Majd én elintézem – szól. – Ápolónő voltam.

– Nem, fájni fog! – kiabál Tomi, és megpróbálja kiszabadítani magát.

– Nem fog fájni. Hanna, fogd a fejét. Sanyi, tartsa a gyerek fejét az állánál és a feje tetejénél fogva. Ne engedje, hogy megmozduljon. Tomi csukd be a szemed, de ne szorítsd! Mintha elaludni készülnél az ágyban. Na, milyen ügyes fiú vagy! Lassan ve-

gyél mély levegőt! – Finom ujjak simogatják a szemhéját, mintha pillangók volnának. – Jól van, itt nincs szilánk. Nedves vattával letörölöm. Jól van, Tomi, lassan kinyithatod a szemed. – A szemébe néz. – Bátor fiú vagy. Most pedig kivesszem a szilánkokat a szemöldöködből, az arcodból és a karodból. Ne mozogj! Megértetted?

A szülei aggodalmaskodva néznek rá. Nem tud beszélni, sőt bölintani sem, mert apja szorosán tartja a fejét. Néhányszor lassan kinyitja és becsukja a szemét.

– Jól van! – Aranyi néni letérdel és gyorsan kihuzigálja a szilánkokat.

Tomi az ajkába harap, ökölbe fogja a kezét és állát megfeszíti, ahányszor csak kihúz egy szilánkot az asszony.

– Nagyon bátor fiú vagy! – mondja, miközben arcát a nedves vattagolyóval letisztítja. – Most kérem a karodat! Nézz ide! – szól Aranyi néni, kezében az üveg-szilánkokkal. – Készen vagyunk.

– Nézd meg, nehogy benne maradjon valami! – kéri Gabi anyja. – Nehogy fertőzést kapjon!

– Sanyi, tartsa erősen, amíg jóddal bekenem az arcát és a karját!

Tomi üvölt. Rettenetesen csípi. Jobban fáj, mint amikor kiszedték a szilánkokat.

– Jól van, jól van. Minden rendben lesz. – nyugtatgatja Aranyi néni, közben a sebeket fújja, hogy lehűtse. Újabb vattalabdával finoman áttörli az arcát és a karját.

Tomi remeg.

– Nagyon sápadt – állapítja meg Emma-mama.

Mindenki őt nézi aggodalmaskodva. Ettől ő is izgatott lesz. Zihálni kezd, gyors, apró lélegzetvétellel.

Aranyi néni ujjával kinyitja a szemét.

– Apró sokk, de mindjárt elmúlik. Tomi, vegyél mély lélegzetet, így ni! – mondja, miközben karját gézzel bepólyálja.

Tomi anyjára néz. Megrémül attól, ahogy anyja őt nézi.

– Semmi baj, csak vegyél mély lélegzetet továbbra is. Egy perc múlva jól leszel. – mondja halkan Aranyi néni.

– Emelje fel a karját, hogy csökkenjen a vérzés! – kéri Dezső-papa.

– Tessék, igyál egy kevés vizet! – nyújt át neki egy poharat Aranyi néni.

– Minden rendben lesz. Minden rendben lesz – ismételteti anyja, miközben átöleli. Tekintete már nyugodtabb, de száját még mindig összeszorítja. Őlébe ül. Ahogy odakuporodik, hallja anyja sóhajtását, aki finoman ringatni kezdi.

Apja széles mosolyát is látja.

– Hogy vagy?

– Tényleg fáj! – mondja két levegővétel között. – Tényleg nagyon-nagyon fáj!

– Jé! Az arcod olyan, mintha piros szeplők lennének rajta. Bátor sebesült katona vagy, akárcsak Nemecek. – mondja Gabi némi irigységgel. Tomi ránéz, kicsit szipog, nagy levegőt vesz, és büszke mosolyt erőltet arcára.

– Nem sírtam!

Apja visszamegy az ablakhoz, kinéz rajta.

– Mennünk kell – mondja.

– Nem mehetünk, még nem – tiltakozik Emma-mama. – Veszélyes.

– Emma, maradni még veszélyesebb. Mit gondolsz, meddig tudnak az oroszoknak ellenállni? – kérdezi Dezső-papa. – A ruszok még több tankkal jönnek majd, és mindenkit letartóztatnak vagy megölnék.

– Hová mehetnénk? A vonat csak este indul.

– A Dohány utcába – szólal meg apja határozottan.

Aranyi néni visszajön a konyhából, kezében tálca, rajta pár szelet kenyér és lekvár.

– Egyenek, mielőtt elindulnak – szól. – Nem tudhatják, mikor lesz megint alkalom rá. A gyerekeknek enniük kell valamit. – S még egy-egy pohár tejet is hoz nekik.

– Köszönjük, igazán nagyon kedves, Aranyi néni – mondja az anyja.

– Olyan bátrak voltak – teszi hozzá Gabi, miközben kenyeret majszol, és kortyolgat a meleg tejből.

– Megsebesültem – Tomi megérinti arcát és megdörzsöli a karját.

– Fáj?

– Nem nagyon. Mi történt a tankkal? Miért robbant fel?

– A gyerekek Molotov-koktélokot dobtak bele – válaszolta Gabi apja.

– Mi az a Molotov-koktél? – kérdezi Gabi.

– A munkásosztály kézigránátja, az üres pálinkásüveg hasznosítása – feleli büszkén Dezső-papa.

Tominak eszébe jut, hogy ő is ivott egy korty pálinkát, mielőtt elindultak Békéből. És most megsebesült. Mindez azt jelenti, hogy igazi férfi.

– Sikerral jártak – teszi hozzá apja.

– Aha, és jól felrobbantották azokat a szemét ruszokkat!

– Dezső! Ezek *gyerekek!*

– Mi is voltunk gyerekek. Ezek ifjú katonák. Nincs idő a gyerekkorra ilyen időben!

– A fiam tankokra lő – szólal meg csendesen Aranyi néni. – Jobb, ha elmennek.

Összeszedik a holmijukat, Aranyi néni letérdel, és megöleli a fiúkat.

– Legyetek bátrak most – mondja mindkettőnek. – Isten veletek és Isten óvjon benneteket!

Anyja megfordul és megöleli.

– Téged is! – teszi hozzá.

Ahogy Aranyi néni átöleli, Tomi anyja olyan a karjaiban, mint egy kislány. Anyja elsírja magát. Tomi belekapaszkodik.

– Ne sírj, anya! Fogd meg a kezem!

Jónásné a kapuban áll. Most már nem olyan barátságatlan.

– Isten legyen magukkal! – mondja, majd bezárja mögöttük a kaput.

Amint kilépnek az utcára, forró levegő csapja meg őket. Égő benzinszag, és még valamilyen szag, ami furcsa Tominak. Anyja zsebkendőt tesz a szája elé. Orrukat, torkukat fanyar bűz árasztja el. Tomi és Gabi köhögni kezd.

– Itt a zsebkendő, tartsátok a szátok elé! – utasítja őket anyja.

Az izzó tankot sok ember veszi körbe. Néhányan, mint Tomi és Gabi, zsebkendőt tartanak az arcukhoz. A tömeg fölött füstfelhő lebeg. Az utca kövezetén kisebb-nagyobb fémdarabok. A házak falából, kapujából a tank darabjai állnak ki. Gyerekek rohagnak össze-vissza, zsebüket megtöltik a felrobbant tank darabjaival. Tomi is keresgél ilyet.

Valami nedvesre lép. Amint lenéz, látja, hogy a tömegből sötét folyadék szivárog. A felrobbantott tankból jön. Tomi nem hitte volna, hogy egy tankot is fel lehet robbantani. Azt hitte, azok legyőzhetetlenek. Az emberek lába közül olaj szivárog, a törött utcakövek között sötét, kanyargós ösvényt rajzol. A csatorna felé folyik, ahol rez-, fémes kék-arany és piros tócsa lesz, mielőtt eltűnik a víznyelőben.

Tomi meglát egy lyukas közepű magyar zászlót a tank ágyúcsövében. Úgy néz ki, mint a mesekönyvében a sárkány, amit átszúrt a lovag lándzsája.

Tomi meglepődik, hogy az összeverődött emberek olyan boldogak. Néhányan éljeneznek és nevetnek, mások csak beszélgetnek és mosolyognak.

– Siessünk! – szólal meg az apja, átverekedik magukat a tömegen, maguk mögött hagyva a felrobbant tankot. Sietve halad végig az utcán, anyja, Gabi, Emma-mama és Dezső-papa a nyomában. – Maradjatok szorosan a fal mellett! – szól vissza apja az anyjának, amint eltávolodnak a tömegtől.

Tomi a falhoz simul.

– Jaj! – dörzsöli a vállát.

– Ne nyúlj hozzá, attól még jobban fáj – mondja az anyja.

Tomi a robbantásokban fellazult utcaköveket rugdossa. Mint Puskás, úgy célozza őket az utca különböző pontjaira. Az egyik puhának tűnik a rüsztyén. Amikor lenéz, fényes sötét foltot lát az iskolába járó cipőjén.

*

Amint befordulnak egy sarkon, Emma-mama felnéz az utca névtáblára, megáll, arcán mosoly.

– Ez a Rákóczi út – szólal meg, szinte áhítatlan. Végignéz az utcán és egy épületre mutat. – Nézzétek, az a Nemzeti Színház. Úgy szerettem volna egyszer elmenni oda.

– Milyen széles utca! – tárja szét két karját Gabi. – Olyan széles, mint egy focipálya!

Ahol elhaladnak, a boltok kirakatüvege betörve, az utcán felborult kávéházi asztalok és székek. A falakon hatalmas plakátok.

– Úgy néz ki, mint Jóska! – mutat rá Tomi egy izmos férfi képére, aki feje fölé kalapácsot emel, lesújtásra készen. A másikon egy hegyből kiálló kard, ami az ég és a ragyogó nap felé mutat. Akárcsak az ő kardja. Reméli, senki sem találta meg. Megint

másik plakáton férfiak és nők menetelnek, hatalmas, lyukas közepű zászlókat lengetve. A jól ismert, sarlós-kalapácsos plakátokra fekete festéket kentek, vagy letépték őket, sarkukat csapkodja az éles novemberi szél.

Tomi hangosan olvassa a kézzel írt röplapokat:

– Ruszvik, haza!

– Persze. Esetleg, ha hozzátesszük, hogy legyetek szívesek – horkan fel Dezső-papa.

– Szabadságot! – mutat rá egy túloldali plakátra Gabi.

Tomi szeme egy másik plakáton akad meg, azon nincs kép, pusztán egy szó. Lasan kibetűzi: H.E.L.P. Ezt a szót még sosem hallotta.

– Mit jelent ez?

Apja megáll, maga elé mered, mintha visszaemlékezne valamire.

– Amerikai szó. Azt jelenti: Segítség! – mondja.

– Te tudsz amerikaiul?

– Nézz oda! – mutat Gabi felborult teherautók, kisiklott villamosok és egy újabb felrobbant tank mögött megbújó fegyveres férfiakra és nőkre. Amikor ők háborús-dit játszottak, a tankok legyőzhetetlenek voltak és sosem tudták őket felrobbantani.

Néhány sarokkal odébb újabb embercsoport mellett haladnak el, akik egy lángoló hordó körül állnak. Nevetve dobálnak bele orosz zászlókat, Sztálin, Marx és Lenin plakátokat.

– Siessünk – noszogatja őket apja. Tominak szinte szaladnia kell, hogy lépést tartson velük. Apja felkapja és még gyorsabban megy.

– Jaj!

– Bocsánat! – mondja apja, megpusztilja sebesült karját. – Kapaszkodj belém erősen! – folytatja, és befordul egy mellékutcába. – Erre! – kiált oda a többieknek.

Keskeny, kihalt utca. Csöndes. A falakon golyó ütötte lyukak. Néhány házban még ott vannak a fényes golyók. Tomi kinyújtja kezét, hogy megpróbáljon egyet kivenni.

– Lassítsatok! – figyelmezteti Sanyi a csoportot.

Két ember közeledik feléjük, vállukon átvetve puska. Amint közelebb érnek, Tomi látja, hogy egymás kezét fogják. Mosolyognak.

– Szabadság, honfitársak! Szabadság! – emelik fel kezüket, és továbbmennek.

– Katona-lány – jegyzi meg Gabi.

– És puskája volt – teszi hozzá Tomi, miközben sérült karját dörzsöli.

Befordulnak egy sarkon.

– Itt vagyunk – szól apja.

Tomi hangosan elolvassa az utca névtáblát:

– Dohány utca.

– Egyszer volt, hol nem volt, réges ...
 – ...régen ...
 – ... zsidók nem élhettek Budapesten.
 – Miért nem?
 – Törvény volt rá. Így azután a városon kívül laktak, a Pestet körülvevő fal túloldalán. És ott építettek egy szép zsinagógát, olyan nagyot, hogy az összes, Magyarországon élő zsidó elfért benne. És a világ minden tájáról csodájára jártak.

– Miért?
 – Mert olyan szép volt.
 – Ez egy szultáni palota! – kiált fel Gabi. – Pont olyan, mint ami az *Ali baba* könyvemben van.

– Olyan nagy, mint egy focipálya.
 – Még annál is nagyobb – teszi hozzá az apja.
 – Egészen az égig ér!
 Tomi felnéz a két toronyra, amelyek a boltíves bejárat két oldalán emelkednek.
 – Nézz oda! Hatszög alakú tornyok!
 – Tetejükön kerek és szögletes ablakok!
 – Nézd csak! Legfelül arany hagymakupolák!
 – Úgy néznek ki, mintha turbános hat-szemű örök lennének.
 – Látod a tízparancsolat táblákat? – kérdezi apja, miközben a kupolák közötti két kőlapra mutat.

– Olyan nagyok, mint egy kapu.

A nagy bejárat kapuban egy kisebb ajtó van. Apja megfogja a hatalmas vas-karikát, és háromszor kopogtat vele. Vár egy kicsit, majd újból háromszor kopog. Hamarosan kinyílik a kukucskáló-ablak, és Tomi ideges szempárt pillant meg mögötte. Azon töpreng, vajon Budapesten minden ajtón van-e ilyen kukucskáló-ablak, és miért olyan ijedtek odabent. Békében az ismerősök közül senki sem zárta az ajtót a közelmúltig.

– Ki az?
 – Zev Yankov ben shmiel Yisroel – válaszol apja.
 – Mit mond?
 – Ez apád zsidó neve – mondja anyja.

Az ajtó kinyílik. Alacsony, hosszú, ősz szakállú, vastag bajuszú idős ember áll előttük. Egy pillanatilag Tomi azt hiszi, Stern rabbi az.

– Shalom.
 – Shalom – válaszol apja.
 – Pont, mint az *Ali babában*!
 – *Ali babában* azt mondja, 'szézám'. Hogy lehet az, hogy Apu nevére kinyílt az ajtó?
 – Majd később elmondom – mosolyog az anyja.

- Nekem is van zsidó nevem?
- Persze.
- Mi az?
- Zev Avram ben Yankov.
- Ez is kinyit ajtókat?
- Néhányat.
- Ezt is?
- Igen, de maradj csöndben! – anyja betessékeli az ajtón.
- Figyelj, Gabi, a nevem ajtókat nyit ki!

Belülről még nagyobbnak tűnik. Tominak és Gabinak hátra kell dönteni a fejét, hogy felnézzenek a mennyezetre, ahol sárgás-szürke fénynyalábok fénylenek a színes üvegtetőn át.

– Olyan, mintha hatalmas szőlőfürtök lennének. – szólal meg Tomi, és a magas mennyezetről lógó csillárokra mutat.

- Fel akarok oda menni! – mutat a két oldalon futó karzatra Gabi.
- Hogyisne! Leesnél onnan – suttogja Emma-mama.

Végigsétálnak a sötét, fényes padsorok között. Cipőjének kopogása az iskolai dísztermet juttatja eszébe. A padsorokban emberek kis csoportjai, olyan családok, mint ők, táskákkal, bőröndökkel. Felismer néhány arcot a vonatról. Néhány férfi odabiccent apjának. Apja és anyja visszabiccentenek és mosolyognak. Bár sok ember van a zsinagógában, az olyan nagy, hogy nem tűnik zsúfoltnak. Előlről panaszos hang hallatszik. Valaki énekel.

– Ide! – mutat apja egy üres padsorra. Lehet, hogy apja nem is túlzott, lehet, hogy az összes magyarországi zsidó *befér* ide. Körbenéz, nagyon picinek érzi magát.

– Itt tudunk maradni, amíg az állomásra kell menni. Itt biztonságban vagyunk – jelenti ki apja.

*

A vonat csikorogva megáll. Tomi imbolyogva felébred és látja, hogy egy idős férfi megbotlik az ülések közötti folyosón, majd Darvasné ölébe zuhan.

– Szedjék le rólam! Szedjék le rólam! – sikítzik az asszony, és az öregembert a férjére löki, aki hátralődül az ülésén. A férje lába hirtelen lendül egyet, Darvasné sípcsonton rúgja, az felüvölt és visszarúg. A férje káromkodik, és visszalöki az öregembert Darvasné felé. Tomi apja és Dezső-papa felugranak és elkapják az öregembert, aki szentségelni kezd. Talpra állítják. Ahogy előrelődül, Tomi apja véletlenül szájba vágja Darvasnét, akinek eláll a szava a meglepetéstől.

Mindenki egyszerűen kiabál. Tomi anyja kinéz a vonatablakon.

– Mi történik? Hol vagyunk? Miért álltunk meg? Nincs is itt állomás.

– Sopron még egy órányira van – szólal meg apja, miközben az órájára néz. Tomi megrémíti, ahogy megjelenik szülei hangjában az aggodalom, és anyja szorosan magához öleli.

– Talán a síneken van valami – teszi hozzá Dezső-papa.

– Menj és nézd meg, miért álltunk meg – utasítja Darvasné a férjét, aki még mindig a sípcsontját tapogatja.

Mielőtt megszólalna, a vasúti kocsijai ajtóit kivágódnak. A kocsik mindkét végén egyenruhás, géppisztolyos férfiak jelennek meg. Az utasokra hirtelen néma csend telepszik. Az egyenruhások tisztelegnek, amint két bőrkabátos, kalapos férfi száll fel a kocsiba. Kalapjuk árnyékot vet az arcukra.

– Mindenki ott marad, ahol van! Ne mozduljanak! Ne beszéljenek! – ordítja az alacsonyabb. – Készítsék elő a személyi igazolványukat!

– A rohadt ÁVO! – suttozza Dezső-papa.

– Ó, Istenem! Jaj, ne! Az Isten verje meg őket! – Emma-mama elsápad. Egyszerre fél és dühös. Átkarolja Gabit, és kezét ökölbe szorítja. Gabi apja felesége szájára teszi a kezét.

– Nem akarom, hogy a közelemben jöjjenek!

Tomi megpróbálja nézni az egyenruhások arcát. Átvillannak agyán Dezső-papa szavai: „Arctalan állatok, akik éjjel rád törnek az ajtót és elhurcolnak. Állatok. Megverik az embert. Éhezteszik.” Tomi még közelebb húzódik az anyjához.

– Nem hallották? Csöndet! – ordítja el magát a másik. Elindulnak végig a kocsin, ráüvöltenek az emberekre, hogy mutassák meg személyi igazolványukat. Néhányukat leparancsolják a vonatról.

– A papírokat! – kiabálja egyfolytában az alacsonyabb.

Ezek nem állatok. Rendes emberi arcuk van, de a szemük és a szájuk aljasságról árulkodik. A magasabb Darvashoz fordul, az alacsonyabb pedig az apját vallatja.

Tomi figyel minden moccanásukat. Darvas átad egy borítékot, miközben apja az irataikat nyújtja a másiknak. A magasabb férfi belenéz a borítékba, kiveszi az iratokat, a borítékot zsebre vágja, az igazolványokat pedig visszaadja, anélkül, hogy rájuk nézne. Az alacsonyabb az igazolványok minden egyes lapját megszemléli. Rájuk néz, majd a papírjaikra, majd újból a szüleire, mintha várna valamit.

– Maguk hárman! Lefelé!

Anyja egyre szorosabban öleli át.

– Nem hallottak? – az alacsonyabb férfi megragadja anyja karját, rángatni kezdi.

– Azt mondtam, lefelé!

– Ne bántsa az anyukámat! – Tomi megragadja az ávós kezét. Az pofon üti, a gyerek a fejével állon vágja anyját. Mindketten fájdalmasan kiáltanak fel.

– Hozzátok ne nyúljon! – ugrik közéjük az apja.

– Pofa be és indulás!

Apja fel akarja kapni a síró Tomit, aki fájdalmasan fogja az arcát. Anyja alig engedi el.

– Ne sírj! – súgja neki apja, és letörli az orra véréit. – Minden rendben lesz.

Apja az ülések közötti folyosóra indul, Hanna állat fogva követi.

– Maguk hárman is! – ordít a magasabb tiszt Gabi szüleinek.

– Nem! – kiabál vissza Dezső-papa. Előrelődül és az ávós arcába bokszol. – Nem és nem! Rohadt disznók! – üvölti, miközben az alacsonyabb ávósoknak is nekiesik. Az úttestől az a folyosón álló utasok közé repül, akik úgy söprik tovább, mint egy sváb-bogarat. A másik, akinek vérzik az orra, megpróbálja elkapni Dezső-papát, de nem tudja lefogni a karját.

– Ne! Istenem! Ne! – sikoltozik Emma-mama, aki Gabi és a férfiak közé próbál állni. Az emberek lökdösődnek, igyekeznek megvédeni magukat és családjukat, próbálnak félreállni a verekedők útjából. Megcsúsznak, egymás hegyire-hátára esnek. Próbálják leszedni bőröndjeiket, ettől a többi is lezuhan a csomagtartó polcra és az emberek fejére esik. A kocsik két végénél őrséget álló fegyveresek puskatussal ütnek, lökdösik az embereket, próbálják átverekedni magukat közöttük, üvöltöznek, hogy engedjék őket haladni. Tomi beszorul a tolongásba, úgy érzi, kinyomják belőle a szuszt.

– Anyu! – kiált fel, amikor észreveszi, hogy anyját hátrafelé vonszolják. Apja megragadja a gallérját, ráncigálja, de a felesége beszorult az emberek közé. A férje újból megpróbálja, de csak a gallért tépi le. – Anyu! – kiált újból Tomi, kinyújtja a karját és hajánál fogva ragadja meg az anyját. Az felsikolt, de így apja meg tudja ragadni, és kihúzza a tülekedésből. Egyik karjában Tomival, a másikkal anyjába karolva, apja – akár egy bika – felhorkan, morog és átverekszik magát a tömegen. Sikeresen eljutnia a kocsi végéig, ott kivágja a WC ajtót, berántja oda a feleségét is, és gyorsan bezárja az ajtót.

Bent sötét van. Tomi nagyon megijed.

– Eresszetek ki! Eresszetek ki! Ki akarok menni! – kiabál.

Apja erős kezét érzi a száján.

– Maradj csöndben!

Tomi megdermed.

– Hanna, fogd meg a gyereket és ne engedd, hogy megszólaljon!

Anyja megfogja és leülteti a WC ülőkére.

– Itt maradj!

Tomi karja és arca fáj, de fél elsírni magát. Apja hátával támasztja az ajtót. Hallja, hogy kívül ordibálnak, káromkodnak és könyörögnek. Remeg. Tudni szeretné mi történik Gabival, Emma-mamával és Dezső-papával. Az ajtót belökik, apja hátralődül. Anyja gyorsan a segítségére siet. Most ő támasztja hátával az ajtót. Apja bereteszeli. Tomi is leugrik a WC-ről és mindkét kezével az ajtót támasztja. Mindhárman nekitámaszkodnak és várnak.

– Soha még egyszer! Soha még egyszer! Soha még egyszer! – hallja anyja mormolását. Olyan, mintha imádkozna.

– Csitt! – szól rá apja. – Azt akarod, hogy megtaláljanak?

– Soha még egyszer! – sziszegi és magához szorítja Tomit.

– Na, ez fáj!

Apja befogja Tomi száját és orrát. Tomi megpróbálja eltolni onnan apja kezét, de nem tudja. Levegőért kapkod, apját sípcsonton rúgja. Apja felmordul, de enged a szorításból.

– Nem kaptam levegőt – zihál Tomi, és az ajtónak támaszkodik. Kint továbbra is üvöltöznek, kiabálnak, verekednek. Sírás környékezi. „Nem fogok sírni. Nem fogok sírni” – mondogatja magában. Hallja, hogy szülei és ő maga is zihálva vesznek levegőt. Az ajtón túl elhalkul a zaj.

Megszólal a síp, ettől megretten. De még mielőtt hangot adna ki, kezével a szájára csap. A vonat előre-hátra ráng. Tomi a WC ülőkére pottyan. A vonat megmozdul.

Apja anyja vállára teszi kezét és leülteti. Tomit gyengéden az ölébe ülteti. Megpusztilja a kisfiú feje búbját, leveti bőrkabátját és betakarja őket vele. Tomi anyja zsebkendőt vesz elő, megtörli a gyerek orrát.

– Jól vagy? – kérdi halkán és megcirógatja.

– Fáj, de nem nagyon – suttogja, miközben anyja a dagadt arcához nyúl.

– Jaj, kisfiam, kisfiam! Ezek a rohadékok!

Nem tudja, milyen irányba haladnak, haza Békébe, vagy Izraelbe. Reméli, hogy haza.

– Próbálj kicsit aludni, Hanna – suttogja apja.

– Addig nem, amíg ki nem jutunk ebből az átkozott országból! – Anyja Tomi fejét simogatja, s minden simogatáskor elismétli, hogy „Soha még egyszer!”.

Anyja ölében kuporogva tarkóján meleg lélegzetét érzi – biztonságban van.

Büdös van.